

M. Saim UYSAL

Büyümede küçülme, daralma geliyor

14.12.2018

2018 yılı üçüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisi %1.6 büyüdü. Daha önce ilk çeyrekte %7.2, ikinci çeyrekte %5.3 büyüyen ekonomi bu çeyrekte sert bir şekilde yavaşlamış oldu. Hatta bir önceki çeyreğe göre GSYİH %1.1 oranında geriledi.

Bu çeyrekteki büyümenin ana kaynağı dış talep (ihracat) ve kamu harcamaları oldu. İç talep daraldı. Gayrisafi sabit sermaye oluşumu % 3.8 azaldı. Bu dönemde zincirleme hacim endeksi olarak ihracat %13.6 artarken ithalat %16.7 daraldı. Makine teçhizat yatırımlarındaki azalma ise %8.5 oldu.

Üçüncü çeyrekteki bu daralmanın ana nedenlerinden biri Ağustos ayında yaşanan önce kur ve daha sonraki faiz şoku. Türk lirasındaki %50'lere yaklaşan değer kaybı ithalatı sert bir şekilde düşürdü. Türk sanayisinin girdi yapısı büyük oranda ithalata bağlı. Böylece yeni fiyatlarla ithalat yapılmayıp eski maliyetli stoklar eritildi. Aynı neden banka kredilerinin de daralmasına neden oldu. Yatırımlarımızın finansmanı büyük çapta krediyle gerçekleştirildiğinden yeni yatırım yapılamadı. Artan fiyatlarla maliyeti yükselen hammadde ve ara malı ithalatlarda da büyük oranda düştü. Öncü göstergeler (sanayi üretim endeksi, sipariş miktarları, tarım üretimi, kullanılan kredi miktarları, mevduat ve tasarruf rakamları) dördüncü çeyrekte sert bir daralmaya ışık tutuyor.

Kuşkusuz bu dönemde dış ticaret açığının ve cari açığın üstüste üç aydır fazla vermesi olumlu. Cari açığın yıl sonu yaklaşık 30 milyar doların altına gelmesi sürpriz sayılmamalı. Üçüncü çeyrek rakamlarına göre tahmini yaklaşık 763 milyar dolara inecek. GSYİH' ye oranla (cari açık/GSYİH) cari açık oranı %4'lerin altına inebilir. Bu olumlu görünen tablonun arkasındaki gerçekleri de gözden uzak tutmamamız gerekiyor. Öncelikle ihracatımızı ithalatımızdan daha fazla arttırıyoruz. Düşen ithalata rağmen maliyet, kur artışı ile daha fazla arttığından ihracattaki kazancımız eskiye oranla daha da azalıyor. Diğer yandan cari açığımızın finansmanın yaklaşık yarısını Merkez Bankası rezervlerinin azalması ile, diğer yarısını ise kaynağı belli olmayan net hata noksan girişleri ile

finanse ediyoruz. Bu nedenle kredi temerrüt riskini gösteren CDS 'lerimiz azalmıyor, döviz kurları da belli bir seviyeden aşağı inmiyor.

Yeni Ekonomi Programında (YEP) bu yıl sonunu %3.2 büyüme oranıyla kapatacağımız öngörülmüştü. Görünen o ki bu oranın büyük bir ihtimalle altında kalınacak. Türk Ekonomisinin elli yıllık potansiyel büyüme ortalaması olan %5'lerden yeni yıldan itibaren %3 ortalamalara doğru yol alacağız. 2018 4. Çeyreği ile 2019 yılındaki bir ve ikinci çeyrekler daralmaları yaşayacağımız çok zor bir dönem olacak. Banka sistemindeki bozulan bilançolara ilişkin çözümlerin uzaması halinde reel sektörün finans problemleri daha da artmış olacak. Makro ekonomik performans endeksimiz sürekli düşüyor. Zira olumlu seyreden dış denge dışında, enflasyon, işsizlik göstergeleri ile beraber büyüme de negatif olursa ülke algımız daha da bozulacak. Üstelik bu sefer küresel koşullar da olumsuz.. IMF 2019 da problemlerin artacağı uyarısında bulunuyor. Bu nedenle ekonomik normalleşme için yapılması gerekenler;

- Sıkı maliye ve para politikası uygulamasından seçimler nedeniyle taviz verilmemeli. Bu kapsamda Merkez Bankasının son tutumlarının olumlu olduğunu söylemeliyiz. Aralık Para Politikası Kurulu kararındaki faizin sabit tutulması ve karardaki vurgulamalar gerçekçi tespitler.
- Dış ilişkiler iyi yönetilmeli, vergi ve hukuk başta olmak üzere yapısal reformlara ağırlık verilmeli, özellikle katma değeri yüksek imalat ve ihracat yapısı oluşturmak için toplumumuzun belli bir dönem fedakarlıkta bulunması dahil gereken tüm önlemler alınmalı.
 - Son olarak büyümeden alınan payların dağılımında işçilerin payı sürekli azalmakta, işverenlerinki de artmaktadır. Bu adaletsizliği ortadan kaldıracak önlemlere şiddetle ihtiyaç var. Sabit gelirlilerin enflasyondan en çok etkilenen kesim oldukları unutulmamalı.